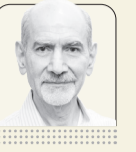

در مسیر دستیابی
به دموکراسی

محمودتوسلی

دبیرکل سابق نهضت
آزادی

من به ذکر نکاتی اندک اشاره می‌کنم؛ با مهندس سحابی از زمان دانشجویی تا سال‌های پایانی عمرشان ارتباط نزدیک داشتم. در زندان‌های سال ۵۰، سال ۶۹ و دهه ۸۰ در فرصت‌های مختلف با ایشان بوده‌ام.

همچنین در فعالیت‌هایی که هاله سحابی و هدی صابر داشته‌اند، هم‌فکری و همکاری با آنها نیز داشته‌ام و تلاش آنها برای دستیابی به دموکراسی و دستیابی به جامعه مدنی را دیده‌ام. البته در اینجا به این نکته نیز اشاره دارم که مهندس بازرگان و آیت‌الله طالقانی و دکتر سحابی با نگاهی راهبردی به دنبال برنامه‌های خودشان رفتند و دنبال قدرت نبودند که سیاستمدار باشند بلکه به‌عنوان کنشگر اجتماعی براساس مبانی خودشان و به‌عنوان فرزندان انقلاب مشروطه و تجربه‌ای که از آموزه‌های قرآنی و بنابر شناختی که از تاریخ داشتند، در راستای برداشتن موانع توسعه گام برداشتند. به‌عبارتی همه آن بزرگان و عزیزانی که نام‌شان را آوردم، در مقطع حیات خود به دنبال آن بودند که فرایند گذار از این موانع را پیش ببرند. ما باید ادامه‌دهنده راه این بزرگان باشیم. اگر بپذیریم جامعه ما جامعه متکثری است و بپذیریم که باید عقاید مختلف، دیدگاه و اقوام مختلف را در جامعه مورد توجه قرار دهیم و برای آنها احترام قائل شویم؛ اگر ما در این مسیر گام برداریم می‌توان امیدوار بود که با حس تمامیت‌ارضی از این چالش‌ها عبور کنیم و با وفاق ملی به سمت آزادی و عدالت و دستیابی به دموکراسی پیش برویم.

ضرورت‌های توجه
به یادمناها

فاطمه گوارانی

فعال ملی‌مذهبی

به نظر یادمناها در شرایط فعلی دارای چند نکته است؛ اول اینکه در شرایط اخیر جامعه، بی‌اعتمادی و بی‌توجهی به سرنوشت جمعی و کشور ایران، انفعال و مهاجرت، قالب زیست ما شده و این یادمناها می‌تواند به ما یادآوری کند همیشه در شرایط بحرانی افرادی برخلاف جریان آب شنا کردند و سخت ایستادند و چراغ را روشن نگه داشته‌اند. آنها ارزشمندند و باید در زمان‌های مختلف به یاد جامعه بیاوریم صحنه خالی از افراد نبوده که حاضرند پای اعتقادات خود بایستند و هزینه دهند. دومین موضوع انتقال تجربه تاریخی است. جامعه با حافظه کوتاه‌مدت هم‌راستااست و همیشه با فقدان تجربه تاریخی پیش رفته است. ثمره گذشتگان باید مورد ارزیابی قرار گیرد و تجربه به نسل‌های بعد انتقال باید تا نسل‌های بعد همان اتفاقات بد یا راه رفته را دوباره تکرار نکنند. نکته دیگر که در بزرگداشت و یادمان‌ها باید در نظر گرفت این است که باید به نقد روش، اندیشه‌ها، سیره و... مجموعه‌های مهم بپردازیم. ضمن بزرگداشت عزیزان در حال حاضر که جامعه به دنبال برون‌رفت از شرایط بحرانی کنونی است، نیازمند نقد و مشخص کردن کاستی‌های افراد باشیم و بیابیم که حرفه‌های عملکرد و اندیشه آنها کجاست. اگر این موضوعات بازخوانی شده و بر روی نداشته‌های این افراد تمرکز کنیم، به قابلیت پاسخگویی بیشتری به مسائل و معضلات کنونی در جامعه دست می‌یابیم. شاید افراد به لحاظ منشی، شخصیتی و اخلاقی برجسته و شایسته وجود داشته باشند، اما اگر دیدگاه، روش و منش آنها مورد بازخوانی قرار نگیرد قاعدتاً نمی‌توان انتظار داشت این افراد در آینده نقش خود را ایفا کنند.

سیاست

POLITICS

۱۴

سحابی و زیست مؤمنانه قرآنی

ابوالفضل بازرگان

عضو نهضت آزادی ایران

ابتدا باید ببینیم عوامل شکل‌دهنده شخصیتی مانند مرحوم سحابی چه بوده است. اول، مسئله وراثت است که انتقال صفات و خصایص پدر و مادر از طریق ژن است که غیراختیاری است اما مؤثر. دوم، تربیت خانوادگی است، که این هم غیراختیاری است اما در مورد مهندس سحابی موقعیت مناسبی بوده است. سوم، تربیت در دوران مدرسه است، که تا حدودی اختیاری است. چهارم، اثرپذیری همراه با اثرگذاری در دوران دانشجویی است؛ که در اینجا اختیار بیشتری می‌شود و انتخاب صورت می‌گیرد و پنجم، اثرگذاری و اثرپذیری

سمیه متقی

دبیر گروه سیاسی

مراسم سالگرد عزت‌الله سحابی، هاله سحابی و هدی صابر که قرار بود ۱۷ خردادماه در لوسان برگزار شود، ساعاتی قبل از شروع برنامه لغو شد اما رویدادی با عنوان «میانه آرمان و امید» به همین مناسبت در کلاب هاوس از سوی کلاب گفت‌وگوهای ملی برگزار شد که در آن چهره‌های سیاسی و ملی به ایراد سخنرانی در وصف این افراد و ذکر خاطرات درباره آنها پرداختند. چهره‌هایی از جمله محمدمهدی جعفری، ژيلا شریعت‌پناهی، قرآن پژوه و فعال حقوق زنان، فیروزه صابر، فعال اجتماعی، حاتم قادری، پژوهشگر علوم سیاسی، حسن یوسفی اشکوری، دین پژوه و نماینده دوره اول مجلس، ابوالفضل بازرگان و عبدالعلی بازرگان، فعال سیاسی، حامد سحابی، فرزند عزت‌الله سحابی و بسیاری دیگر از فعالان سیاسی داخل و خارج از کشور در این رویداد حضور داشتند که بخشی از سخنان آنها را به طور خلاصه در ادامه آورده‌ایم:

وبراساس عقل و درایت عمل می‌کرد. انصاف بر داوری نیز از خصایص ایشان بود، مثلاً آنجا که انشعابی در نهضت اتفاق افتاد و عده‌ای از آن جدا شدند ایشان آن انتقادات تند را مطرح نکرد و با حفظ احترام سران نهضت موضوع را در پیش گرفت و آنجا که احساس کرد حق با مهندس بازرگان بوده، شجاعانه آن را مطرح کرد و گفت: «ما اشتباه کردیم.» از دیگر خصایص ایشان توجه به نقاط مشترک برای کارهای جمعی بود و ایران را محور قرار می‌داد و دگرپذیر بود. ایشان عشق به خدمت بی‌منت در راستای توسعه پایدار داشت. طبیعتاً نقدهایی به ایشان وجود دارد؛ از نگاه من اگر نقدی به ایشان باشد از جمله گرایش ایشان به اقتصاد دولتی، اقتصادی هدایت شده بود و این دیدگاه آثار منفی هم در سال‌های پس از انقلاب داشت. البته مقصرش آقای سحابی نبود و نگاه حکومت این بود. موضوع دیگر در انتخابات مجلس پنجم است. در آن انتخابات ایشان، آقای توسلی و آقای بیستم‌نگار، دکتر فرید اعلی‌موندی از سد شورای نگهبان گذشتیم. آقای سحابی با توجه به تجربه دوره اول مجلس اگر اهد داشت به مجلس بروم اما ما از او خواستیم که به مجلس برویم بعد هر وقت بخواهند استعفا دهند اما ایشان در سفر به تبریز انصاف داد. بنابراین فرصت احتمالی از دست رفت.

در میدان عمل است؛ فعالیت شغلی و کنش‌گری‌های سیاسی و اجتماعی است که انتخابی شخص است و از این نظر کارنامه مهندس سحابی بسیار درخشان است. ایشان زیست مؤمنانه قرآنی را انتخاب کرد و در عمل به منصفه ظهور رساند. از جمله نمونه‌های آن، ایمان ارتقاپابنده و نوشونده است. ایمان در درجه اول جنبه زبانی و در کودکی تقلیدی است و پس از آن بصیرت به وجود می‌آید و ایمان قلبی می‌شود و توأم به عمل می‌شود. یعنی هم ایمان و عمل صالح و نتیجتاً خلوص در ایمان به وجود می‌آید. مهندس سحابی در این بخش نمونه است. دوم، پایداری و هزینه دادن در ایمان که در این زمینه هم موارد بسیاری در زندگی ایشان قابل یافتن است. سوم، وفای به عهد با خداوند که این هم در زندگی آقای سحابی مورد توجه بوده است؛ اینکه آقای سحابی در زندگی بسیار بر پیام‌های قرآنی توجه داشت و در کنش سیاسی به میانه‌روی و اخلاقی‌مداری نیز اهمیت بسیار می‌داد. ایشان فردی میانه‌رو بوده

نگران ایران

گفتارهایی در یادبود عزت‌الله سحابی، هاله سحابی و هدی صابر

طرح: هادی حیدری، هم‌میهن

امید در راستای تحقق آرمان‌ها

حامد سحابی

فرزند عزت‌الله سحابی

شاید مهمترین مسئله امروز ما براساس عنوانی که به این جلسه داده شده است و آن در «میانه آرمان و امید» است این باشد که بتوانیم با توجه به آرمان‌هایمان و بدون فرودگذاری از آرمان‌های والایی که این سه چهره (عزت‌الله سحابی، هاله سحابی و هدی صابر) مطرح کرده‌اند، امید دستیابی به آن را بیابیم و از یأس و کناره‌گیری از آن بپرهیزیم.

۸ نکته درباره عزت‌الله سحابی

ژیلا شریعت‌پناهی

قرآن‌پژوه و فعال ملی‌مذهبی

صرف انتشار دو هفته‌نامه به نام «ایران فردا» کردند که از زنده‌به‌یادماندن و البته در مسائل سیاسی آینده‌نگرانه و هشداردهنده بود؛ به‌ویژه درباره انحصار قدرت در فضای سیاسی. خوشبختانه مردم در سال ۱۴۶۶ همسویا جوش جامعه‌مدنی توانستند با رای دادن به آقای خاتمی به مدت ۸ سال این انحصار قدرت در قوه مجریه را بشکنند. همچنین رای مردم در انتخابات مجلس ششم این انحصار را در قوه مقننه شکست که افسوس از این فرصت طلایی استفاده نشد و از سال ۸۸ در بر همان پاشنه پیشین چرخید و به سوی انحصارطلبی سیاسی حرکت کردیم. چهارم، در سرمقاله اردیبهشت ۱۳۷۶ ایشان به برنامه‌های خود در صورت رسیدن به ریاست‌جمهوری اشاره داشتند، که یکی از برنامه‌هایشان ارتقای موقعیت زنان در بُعد مدیریتی و اجرایی تا حتی پست‌ریس جمهوری بوده است. پنجم، مهندس سحابی در سرمقاله دی‌ماه ۷۷ با استناد به عملکرد حضرت علی (ع) چنین نوشت: «رابطه حکومت با مردم یک رابطه یک‌طرفه نیست که دولت حق حاکمیت و مردم تکلیف اطاعت داشته باشند؛ برعکس، این رابطه یک عقد دوطرفه است. زیرا به گفته علی (ع) من همان حقوقی را نسبت به شما دارم که شما بیعت‌کنندگان نسبت به من دارید. من رفاه، امنیت و تعلیم شما را بر عهده دارم و شما هم اجرای قوانین و مقررات و نظارت بر من یعنی والی‌را بر عهده دارید...» (خطبه ۲۰۷ از نهج‌البلاغه) این متن

آنها که تاریخ ایران را بیشتر خوانده‌اند، می‌دانند که ما در بخش بزرگی از تاریخ، حاکمیت ملی و حکومت فراگیر ملی نداشته‌ایم و به نوعی حکومت‌مان به دست اشغالگران بود؛ یعنی از دل جامعه برنخاسته بود. با وجود این، ایران زنده مانده و جامعه ایران خودش را یاد داد که چگونه زنده بماند. این به مفهوم پرهیز از سیاست نیست و موضوع این است که ما باید به جامعه و توسعه ظرفیت‌های خودمان بیشتر توجه کنیم و فعالیت در آن زمینه را به خاطر امر سیاسی فراموش نکنیم. هم امر سیاسی و هم فعالیت اجتماعی را در پیش بگیریم. باید امید را در جهت آرمان‌هایمان افزایش دهیم.

بیانگر نظر ایشان درباره جایگاه حکومت مردم است. ششم، در سال ۱۳۸۶ که همراه ایشان در شورای ملی صلح عضویت داشتم در صحبت بسیار کوتاهی با توجه به سوابق تخصصی که در سازمان انرژی اتمی ایران داشتم و همان زمان طرفدار استفاده از انرژی‌های پاک در کشور بودم، پیشنهاد کردم که مانند صلح حدیبیه ایران نیز با دنیا صلح کند و به‌ویژه بر سر اختلافات خود با سازمان بین‌المللی انرژی اتمی با دنیا به تفاهم برسد. مرحوم مهندس نیز در همان جلسه تاکید کردند مقدمه صلح با دنیا صلح حکومت با ملت است که مسئولان به سخنان پدران ایشان عمل نکردند و ما به وضعیت امروز رسیدیم.

هفتم، در دی‌ماه ۷۸ از طریق یکی از دوستان دعوت شدم که پس از نام‌نویسی برای کاندیداتوری مجلس به لیست ۳۰ نفره منصوب به گروه ملی-مذهبی که به ریاست ایشان بود، بیپنومند؛ شرط خود درباره استقلال در بیان نظرات خود بدون تبعیت حتمی به گروه‌های منصوب به ایشان و ایشان را مطرح کردم که آن مرحوم بدون تردید و با سعه صدر آن را پذیرفتند. این موافقت نشان از احترام به عقاید دیگران صرف نظر از مطامع فردی و گروهی بود.

هشتم، آخرین نکته‌ام انتقادی است، هنوز چندماه از پیروزی انقلاب نگذشته بود که خبر جدایی ایشان از نهضت آزادی در اخبار پخش شد. این خبر بر سرم فروریخت چون در نظر من نشان تفرقه‌بانی‌اندیشی دینی، که تفرقه بین سحابی و بازرگان یا بنی‌صدر و دولت موقت بود و همچون تبری بر گوی اتحاد این گروه‌های روشنفکری نشست، اتحادی که ملت در آن زمان بیش از هر زمانی به آن احتیاج داشت.